

Leerkracht uitleg GOTD Mammoeten / Tijdvak Jagers en Boeren tot 3000 v. Chr.

Vooraf:

Vergelijk je de lengte van de tijd vóór Christus, met die van erna dan stelt het laatste niet veel voor. Grofweg laten we het eerste tijdvak, de Prehistorie, of de tijd van de jagers en boeren tot 3000 voor de geboorte van Christus duren. De Prehistorie is de tijd waarvan er nog geen geschreven bronnen bekend zijn. De commissie die de Canon van Nederland bedacht heeft, neemt voor het gemak 3000 omdat toen in Mesopotamië het spijkerschrift is uitgevonden. Maar eigenlijk is er over de Lage Landen pas veel later iets geschreven: in 57 jaar vóór Christus door Julius Caesar toen hij oorlog voerde tegen de Belgen.

Dia 1: Het raadsel

Waar is dit? Wat zie je hier? Wie zie je hier? Wanneer was het?

Dia 2: Overblijfselen uit de prehistorie in de Grootte Wielen

Tijdens baggerwerkzaamheden om de Grootte Wielen bouwrijp te maken zijn in 2004 en 2005 veel vondsten gedaan uit de prehistorie. Amateur archeologen Anton Verhagen en Dick Mol hebben al die overblijfselen veilig gesteld. Veel daarvan is tentoongesteld in het [museum Hertogsgemaal](#) dat je bij de T-splitsing van Gewande, Rosmalensedijk en de Krommenhoek vindt. Dat museum is doorgaans open op de laatste zondag van de maand. Er zijn ook bijltjes, pijlpunten en krabbertjes uit de prehistorie gevonden, wat erop wijst dat er toen ook al mensen in dit gebied gewoond moeten hebben.

Dia 3: Rendierjagers en verzamelaars

Na een klimaatverandering verdwenen de mammoeten om plaats te maken voor kuddes rendieren. De mensen gingen op die dieren jagen als voedsel maar ook voor kleding en tentdoek. Dat maakten ze van de huiden. Ze verzamelden ook eetbare vruchten en planten om te eten. Omdat de dieren steeds rondtrokken, moesten de mensen dat ook doen en slapen in tenten.

Dia 4: Boerderijen

Maar het klimaat werd nog warmer, de ijzige steppen veranderen in grasland en bossen. De mensen hoefden niet meer achter de dieren aan te trekken. Ze gingen zelf gewassen planten en (huis)dieren houden: koeien, varkens, geiten, schapen en kippen. Ze woonden met hun dieren in eenvoudige hutten, zoals je ze nog kunt zien in het Prehistorisch museum in Eindhoven.

Dia 5: Grafheuvels

Hier zul je geen hunebedden tegenkomen uit de Prehistorie. De stenen die hiervoor nodig zijn zijn nooit tot in Brabant gekomen. Maar dat betekent niet dat mensen hier hun (voornaam) medebewoners niet op een bijzondere manier begroeven. De urn met het as van de overledene werd in een grafheuvel begraven. In die urn ook werden ook allerlei belangrijke spullen van die persoon gedaan. De grootste grafheuvel van Nederland ligt in Oss, hij heeft een doorsnede van 53 meter, dateert van ±600 voor Christus en wordt de Vorstengrafdonk genoemd. In de urn zat behalve de as ook een krom gebogen ijzeren zwaard. Het was onlangs weer even in Oss te zien, maar wordt nu weer bewaard in Leiden in het Oudheidkundig museum daar.

Dia 6: Wow: Mammoeten

De meeste kinderen zullen de vondst van overblijfselen van mammoets in de Grootte Wielen toch wel het opmerkelijkst vinden, vandaar dat we dit herhalen bij het 'wow' moment.

Dia 7: Extra

Kort filmpje van Zapp Histories, het Verhaal van Nederland (±7 min.) over jagers en boeren.

Dia 8: Tijdvak Jagers en Boeren

Tot 3000 voor Christus.

In deze tijd werd er nog niet over de Lage Landen geschreven: de prehistorie.

Meer info in de [Canon van Rosmalen](#) en ook te gebruiken in combinatie met het [Kwartet van de Canon van Rosmalen](#) (waarvan er ook [fysieke exemplaren](#) te leen zijn) en de [Digitale landkaart van de Canon van Rosmalen](#)